

Szenzációs hírt kell megosztanom az olvasóval: barátom, Feri vásárolt egy Commodore 64-es számítógépet. Ahogy az lenni szokott, a gép a család szemefényvévé vált. Feri már otthon is el tudja végezni a tervezési munkájához szükséges számításokat, és gmk-jának pénzügyeit is géppel tartja nyilván. Felesége is osztozott a kezdeti lelkesedésben: egy lemez tartalmazza telefonos noteszének adatait, így a géppel kerestetí meg népes barátnői körének telefonszámait, és kozmetikusának, fodrásznőjének fogadóórát. Némi nagyképűséggel szövegszerkesztővel írja leveleit a vidéki rokonoknak – hadd lássa mindenki, hogy milyen „csúcstechnikával” rendelkezik. A gyerekek, persze nem tudnak betelni a játékpogramokkal. Ők is baléptek általános iskolás osztálytársaiknak abba a kasztjába, akik nap mint nap lázas programcserébe bonyolódnak. Elég gyorsan elsajátították a BASIC alapjait is.

„Minden szép és jó, de miért volna ez szenzáció – kérdezheti az Olvasó –, hiszen ma már rengeteg háztartásban és irodában megtalálhatók a mikrogépek?” Mostanáig én sem hittem, hogy egy ilyen hír újságba kívánczik. A Vasárnapi Hírek március 15-i számának 9. oldalán megjelent rövid hír azonban meggyőzött arról, hogy tévedtem: „COMMODORE. A tagnyilvántartás gépi feldolgozásának előkészítését kezdi meg idén a Szentés és Vidéke Áfész. Egy Commodore 64 típusú számítógépbe körzetek szerint táplálják majd be a felújított nyilvántartást.” Ha ez közérdeklődésre tart számot, akkor nekem is be kellett számolnom barátom háztartásának technikai ugrásáról. A BIT-LET Olvasói nyilván tudják, hogy a C-64 otthoni játékgépnek készült, és nem igazán alkalmas adatnyilvántartási és -kezelési feladatok ellátására. Vádolhatjuk itt hozzá nem értéssel a Vasárnapi Hírek szerkesztőjét, (meg is tesszük), aki – esetleg más, érdekesebb tudósítás hiányában – közölte a szerinte, a dologhoz fabatkányit sem értő szerint érdekes hírt. Igaz, az újságíróknak nem feltétlenül kell értenie a számí-

tástechnikához, de nem is kell(ene) olyan hírt fogalmaznia, amelynek témája olyan számára, akár a szánzkrit. De a legijesztőbbnek mégis azt tartjuk, hogy még mindig akadnak az országban áfészek, befészek (bocsánat a szó félrehallhatóságáért – szándékos), akik C-64-est vesznek ilyen célra. S mégcsak nem is röstellik a dolgot világgá kürtölni!

Elképzelem az áfész elnökét, amint feltárcsazza újságíró barátját, és izgalomtól elfúló hangon a fülébe kiabálja: „Géza! Hatalmas szenzáció! Gépesítünk!” Mire az újságíró: „Hogy érted ezt, Bélám? Új fűnyírórt vettedek?” Az elnök felháborodva: „Hol élsz, kérlek? Mert mi a XX. században! Számítógépet vásároltunk.

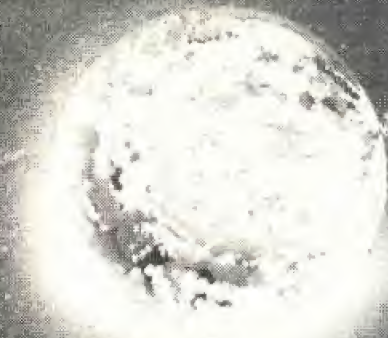
Commodore 64 típusút. Nemsokára ez fogja nyilván tartani tagjaink adatait!” Géza válasz nélkül lecsapja a telefont. Rohan a telexgéphez, hogy ő lehessen az első, aki tudatja a világgal a rendkívüli eseményt. „Számítógép! – gondolja közben – Hiszen erről írnak mostanában mindenhol! Végre én is megfogtam az Isten lábát egy világszenzációval!” A telexgépek azután a Föld minden táján lekopogják a hírt a csodálatos magyar újdonságról. Az esemény híre eljut Dél-Amerikától Új-Zélandig mindehová. A világ nagy hírügynökségei az újságok első oldalán, a TV-híradók adásuk első perceiben közlik a szenzációt. Elvégre emögött lenni kell valaminek – mondják –, tudunk mi a sorok között olvasni. Ahogy az UPI tudósítója fogalmaz: „A fiamnak is volt egy C-64-ese, de kinőtte, így kicseréltük egy nagyobb gépre. A táskámban pedig itt lapul egy 1 MByte-os szövegszerkesztő rendszer, amin a tudósításaimat írom. Hogy a magyarok nem hülyék, az már kiderült a bűvös kockánál. Itt valami hasonló világrengető dologról van szó, ami lehet, hogy sokkal veszélyesebb, mint egy logikai játékszer. De hogy miről?... Én mindenesetre tartok tőlük.”

Tallér József

BELÜLRŐL

- 26 **Hiroldal** – benne egy nem mindennapi videodisc tárolóval. Kapacitása nem kevesebb mint 221 Megabyte.
- 28 **Körrajzoló** – TV computerre
- 30 **GEOS** – a C-64-es új rendszerszoftverjének órája eddig csak Amerikában volt pontos, most beállítjuk a fantasztikus magyar áramhoz!
- 31 **Szoftverötletek** – RENUMBER, és INPUT rutin a PRIMO-ra
- 32 **Botrány** – ZX Spectrumra és két személyre – először fordul elő történelmünkben, hogy egy programról kiderül, hogy a szerző nem is a szerző...
- 34 **Életjáték** – Ezúttal Commodore 64-esre egy fogyasztható gyorsaságú sejtautomata
- 36 **Sorvezető** – a hamvából fölélesztett rovat ez évi második jelentkezése!
- 38 **Könyvmoly** – Új könyvek, rácsálónk nagy örömmel üdvözlő egy izgalmas művet, egy másik, kicsit régebben megjelent könyvet viszont keményen megbírá!
- 39 **Posta** – levelescke olvasócskánktól, némi humorral fűszerezve, humorizálgató válaszokkal
- 40 **Atari nyerő** – a múlt havi megfejtésekből ítélve sokakat izgat egy Atari lehetősége! Itt a második forduló

HIRDAL

JÉGTABLÁN

Az északi szélesség nyolcvanadik fokán túl, a Wrangel-szigetén több mint ezer kilométerre egy jégasztal kutatóállomás. Ilyen kutatóállomás most első ízben helyezték el komplett számítástechnikai, adatgyűjtő és adatfeldolgozó, valamint útvonalirányítási lehetőségekkel, jég- és óceánmegfigyelési lehetőségekkel, gyorsabb és gyakrabban válik a fontos információk eljuttatása a meteorológiai központokhoz és az Északi-tengeri úton haladó hajók kapitányaihoz.

SZELLEMKÜT

Sikeretlennek tűnő kezdeményezésre került sor a szomszédos Ausztriában. Teljesen személyzet nélküli, „szellembenzinkutak” állítottak üzembe. A kút vezérlőegységén be kellett táplálni a kívánt típusú és mennyiségű benzint, majd bedobni a gép által meghatározott papírpénzt. A kút számítógépe megvizsgálta a pénzt, és ha minden rendben talált, kiadta a szükséges benzindagot. A megoldás előnye, hogy nem kell személyzet és a kút éjjel-nappal üzemelhet. A „szellemkutat” vállalkozás azonban nem vezetett sikerre. Először a konkurencia támadt, szintén éjjel-nappal üzemeltetve a kezelőszemélyzetes kútait. Majd a hatóság kezébe került a kút, amely szerint erősen kezeleménytelen a kút üzemeltetése. A kútüzemeltetésre hivatkozva – mely szerint erősen tüzetvesztélyes – elrendelte, hogy legyen a kútnál felügyelő személy. Így viszont megszünt az automatizálás bérmenteként az új megoldás értéke is.

AKUPUNKTÚRA

A világ egyre több országában egyre nagyobb számban veszik igénybe különféle betegségek gyógyítására a tűszúrásos gyógymodort, az akupunktúrát. A régi keleti orvostudomány több országban is polgárjogot nyert. A moszkvai fizioterápiás kutatóintézetben például akupunktúrával gyógyították az asztmát, a neurózist, a vegetatív keringési zavarokat, a mozgásszervi megbetegedéseket. A moszkvai orvosok azonban úgy vélik, hogy ezzel távolról sem maradt ki az akupunktúra alkalmazási lehetősége. Újabb betegségek gyógyítására felhasználható legyen, számítógépes kutatómunkát végeznek. Ismeretes az, hogy a számítógépes feladatok, hogy megfigyelje a beteg akupunktúrás portréját és meghatározza, mely pontokat milyen intenzitással kell stimulálni.

KÖZÖS KÁRTYA

Brüsszelben a Közös Piac Bizottsága egy olyan közös, számítógépes kódrendszer bevezetését javasolta, melynek segítségével az egyes tagországokban forgalomban levő hitelkártyákat bármelyik másik tagországban akadálytalanul használni lehetne. A kódrendszer és a szükséges új banki berendezések kidolgozása és üzembe helyezése összesen nyolcszázhatvanmillió dollárba kerülne.

GYORSSZAMOLÓ

Az Egyesült Államok-beli Thinking Machine cég újdonságaként egy különleges számítógép kifejlesztéséről kaptunk hírt. A párhuzamos processzorral dolgozó gép másodpercenként több mint egybillió műveletet végez. Az új gyorsszámoló teljesítményére jellemző, hogy hatvan négy ezer számot harminckét mikromásodperc alatt ad össze. A speciális számítógép jól használható például VLSI áramkörök szimulációjára és kifejlesztésére.

TÁROLÓS CSATLAKOZÓK

A személyi számítógép és a nyomtató közötti puffertár praktikus elhelyezését oldotta meg a svájci Wiesemann cég. A 64, illetve 256 Kbyte kapacitású tárolókat a csatlakozódugaszban helyezték el, így azok külön helyet nem igényelnek. A tárolók különböző egyéb funkciók ellátására is programozhatók. A programok kikapcsoláskor nem törölnek, viszont átláthatók.

ZALAI PAPRIKÁS

Bővítette és korszerűsítette zalaegerszegi feldolgozóüzemét a Zala Megyei Állatforgalmi és Húsipari Vállalat. Berendezkedtek a hosszú szavatossági idejű szalámik gyártására is. Az ehhez szükséges üzem már a múlt év végén felépült. Az itt kialakított, klimatizált gyorsérlelő kamrákban számítógépezéssel készül a zalai paprikás és több kolbászfajta. Ezekből összesen négyszáz tonnányit állítanak elő ebben az évben.

VIDEOMÁTRIX

A fenti néven különleges elektronikus eredményjelző táblát gyárt exportra az Elektronikai Gyár. A szabadalmaztatott videomátrixrendszer lehetővé teszi, hogy az eredményjelző táblán egyszerre akár külön-külön szöveges és képi információ jelenjen meg: a számítógép és a video összekapcsolása révén a tábla közel százszáz képpontján – mint valami hatalmas televíziós képernyőn – nyomon követhetők a stadionban zajló események, egyes jelenetek tetszés szerint bármely szírnévtáblán visszajátszhatók, lassíthatók.

SZALAGÉGETÉS

Az adatvédelemmel szembeni elvárások egyre inkább megkövetelik a már nem használt mágnesszalagok megsemmisítését. Az Egyesült Államokban azokat a mágnesszalagokat, amelyek fontos adatokat tartalmaznak, biztonsági okokból csak teljes törlés után szabad megsemmisíteni. A BASF nyugatnémet cég pedig a teljes megsemmisítésre az előzetes tárolást követően ajánlja. Az NSZK-ban már léteznek olyan vállalkozók, amelyek kulcsra zárható szállítótartályokban viszik el a szalagokat és a megrendelő cég adatvédelmi megbízottja jelenlétében végzik el az égetést.

BRAILAB

Vakok számára fejlesztette ki Brailab elnevezésű számítógépét másokkal együtt a KFKI egyik vak felesége. Az Arató András által dolgozó vak masina legfőbb sajátossága, hogy konstruált masina legfőbb sajátossága, hogy a beütött adatokat, programokat szintetizált hangon, magyarul „beszélve” készült már el. Harminc ilyen gyártása várható. Ezek közül s további ötven gyártás is tanulási iskolájában. Többet már használnak is tanulási iskolájában. A továbbfejlesztett változat szövegszerkesztő Szövegszerkesztő is kiegészül. A kifejlesztésével, adatbázissal is kiegészül. A kifejlesztésére, így a gyártás is függőben van. A munka előmozdítására különböző akciókat, zenei műsorokat, segélykoncerteket rendeznek.

POSTAGEPEK

A posta tervezi, hogy a tavaly indított sikeres soproni kísérlet nyomán fokozatosan több postahivatalban is bevezeti a számítógépes kiszolgálás rendszerét. Ennek elősegítésére az idén 20 millió forintért vásárolnak mikro-számítógépeket. Az ügyfelek – a csomagfeladás kivételével – bármely ablaknál valamennyi postai szolgáltatást igénybe vehetik. A számítógép tárolja az egyes szolgáltatások díjtételeit, a különböző tarifákat és más adatokat, így például valutaárfolyamokat, nevét, címet, könyvelési, összesíti a napi számlákat, automatikusan elkészíti a napi elszámolást, jóváírja a kamatot. Az ügyfelek számára is kedvező az új rendszer, mert ha egyszerre kívánnak példátul levelet és pénzt feladni, táviratozni, képeslapot, lottót vásárolni, vagy éppen takarékbetétkötényt váltani, nem kell más-más ablaknál sorban állniuk, mindent egy helyen elintézhethetnek. A gépek gyorsan és megbízhatóan segít a kívánt szolgáltatások teljesítésében. Az évről évre egyre a célra hatvanmillió forintot fordít a posta.

SZOFTVERÍRÓ

A japán ötödik generációs számítógép- és mesterséges intelligencia kutatások egyik részeredményeként készítette el az NC Corporation japán cég automatikus szoftveríró gépét. A Cobol programnyelven író rendszernek kezelje élőszóval közli az elkészítendő szoftver jellemzőit. A rendszer hozzáadott új programtermék elkészítéséhez, miközben a felmerülő problémákat a kezelőtől folyamatosan megkérdezi. Az új, hogy élőszóval irányítható, így nincs szükség hozzá az amúgy is kevés számúknak bizonyuló programozó táborra.

PORTÁS

Számítógépes portás működik Szolnok megye legnagyobb gépipari üzemében, a Jászberényi Hűtőgépgyárban. A központi gyártási elektronikus rendszer rögzíti és tartja nyilván, hogy ki érkezett, ki távozik. Regisztrálja azt is, hogy a dolgozó főmunkaidőre, túlórára vagy gmk-munkára érkezett-e a gyárba, illetve a munkaidőből mennyit volt távol. A gyári kapuknál elhelyezett, műanyag kártyával működő készülékek egy számítógéphez csatlakoznak, ez személynézők, az összegyűjtött és feldolgozza az adatokat. A vállalati munkacsoport által kidolgozott rendszer szolgáltatja az alapot a havi béreltszámlához, a dolgozók csak annyi óra után kapnak bért, amennyit ténylegesen ledolgoztak.

ROBOTDORFER

Új lehetőségeket jelent a zenerajongóknak a híres Bösendorfer cég számítógépes robotzongorója. A robotzongora jelentősége abban áll, hogy rögzíteni, majd automatikusan újrajátszani képes a nagy zongoravirtuózok felejthetetlen játékát. A Bösendorfer cég újított optikai érzékelőrendszerekkel helyezett el a zongora billentyűihez és leütött hangok el a zongora módon történő érzékelését. Így optikai ideig és magasságon történő érzékelése, sőt további érzékelőkkel mintegy kétszázötven pedálynomási szög mérésére. Az érzékelt értékeket digitális jelek formájában lemezen vagy szalagkazettán rögzítik. A művészt játékát követően ugyanazon zongoravész segítségével a legbrilliansabb zenei felhasználásával a legbrilliansabb zenei produkció is teljes hűséggel visszajátszható. Ilyenkor az történik, hogy a rögzített digitális jelek mágnesesek mozognak, amelyek speciális billentyűket és a pedált. Az új önjátszó zongorák különleges számítógép révén lehetővé válik például hibajavításra, a hamisan vagy gyengén leütött hangok korrekciójára, sőt a hangszer hangolására is.

SONY LDP-2000

Az utóbbi években a különböző elektronikus adattárolási módok összefonódásának lehetünk a tanúi. Úgy tűnik a jövő leghatékonyabb eszközei a video, audio, s a számítástechnika egyes elemeinek összeépítéséből jön létre. A video-lemezjátszók példaként univerzális adattároló eszközökké válnak. Ennek a Sony LDP-2000 típusú berendezésnek a hirdetéséből például megtudtuk, hogy minden olyan számítógéppel használható, amely RS 232C vagy IEEE-488 paralell interfész-vel rendelkezik. Ráadásul a kommunikációs buszon keresztül egy időben 14 felhasználót tud kiszolgálni. A kapacitása sem semmiség, egyetlen lemezdalon 221 Megabyte információ fér el.

KÖRRAJZOLO RUTIN

Az alábbi kis programmal az EXT utasítással rajzolhatunk köröket.

A kör rajzolása az EXT sorszám, x, y, r utasítással történik, ahol x és y a kör középpontja, r pedig a sugara. Mivel az EXT paraméterei a -32768-tól +32767-ig terjedő tartományba eshetnek, ezért a képernyőn kívül eső középpontú kört is rajzolhatunk! A rutin a kört egy 806 oldalú sokszöggel közelíti, így csak azokat a szakaszokat rajzolja meg, melyeknek mindkét végpontja a képernyőn belül van. Természetesen a rajzolás az aktuális tintaszín, MODE és STYLE paraméterek szerint történik, de a STYLE vonaltípus csak nagyobb átmérőknél érvényesül.

Az első lefuttatás után EXT0,512,480,400 paranccsal próbáljuk ki a rutint. Ha nem kaptunk kört, akkor hiba van a DATA sorokban, javítsuk ki! Ha kört kaptunk, akkor a DATA sorok már feleslegesek, kitörölhetők a "DELETE 4-" paranccsal. (A gépi kódú program az első sorokba került.) Az így elkészült program magnóra kimenthető, későbbi programokban felhasználható.

Fontos apróságok:

A rutin csak akkor működőképes, ha a szokásos BASIC program kezdőcímről (6639) LOMEM utasítással nem mozdítjuk el. A programot csak a 3. sortól listázzuk, mert az első sorok listázása a többiét is megzavarhatja.

A körrajzoló algoritmus leírása:

Ha az (x;y) pontot az origó körül szöggel elforgatjuk, új koordinátáit (ux;uy) az

$$ux = x \cdot \cos(\varphi) + y \cdot \sin(\varphi)$$

$$uy = y \cdot \cos(\varphi) - x \cdot \sin(\varphi)$$

képletek segítségével számíthatjuk ki. Ha az elforgatást többször megismétljük, és a kapott pontokat összekötjük, sokszöget kapunk. Nem origó középpont esetén a középpont koordinátáit (kx,ky) a kapott pontokhoz hozzá kell adni. A rutin a kört egy 806 oldalú sokszöggel közelíti. Ebben az esetben $\sin(\varphi) \approx 1/128$, $\cos(\varphi) \approx 32767/$

A szerkesztő azért van,

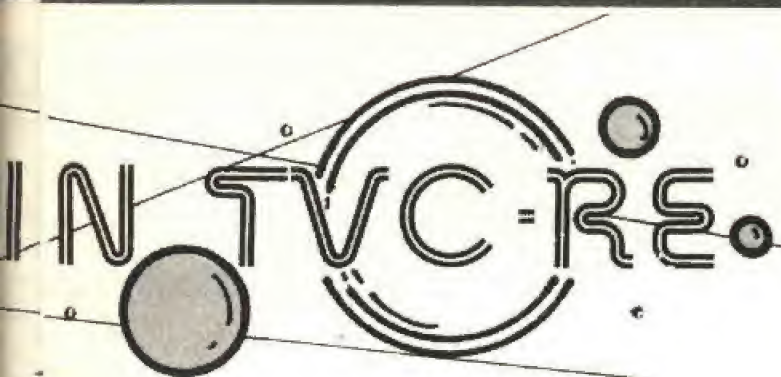
hogy a lap olyan legyen,

amilyenek az olvasói!

```

250      ORG 6639
0, 0      DB 250 ; sorhossz
254      DW 0 ; sorszám
0, 0      DB 254 ; ! tokenje
0, 0      EX:DW 0
0, 0      KY:DW 0
0, 0, 0, 0 X:FILL 4,0
0, 0, 0, 0 Y:FILL 4,0
0, 0, 0, 0 UX:FILL 4,0
0, 0, 0, 0 UY:FILL 4,0
0, 0, 0, 0 VAR:FILL 4,0
0, 0, 0, 0 VAR2:FILL 4,0
1, 4, 0 MOVE:LD BC,4
237,176 LDIR
201 RET
6, 4 MINUS:LD B,4
183 OR A ; CY:=0
26 M1:LD A,(DE)
158 SBC A,(HL)
18 LD (DE),A
35 INC HL
19 INC DE
16,249 DJNZ M1
201 RET
6, 0 SIN_F1:LD B,0
126 LD A,(HL)
23 RLA
48, 1 JR NC,S1
5 DEC B ; B:=255
43 S1:DEC HL
43 DEC HL
17, 7, 26 LD DE,VAR
213 PUSH DE
229 PUSH HL
197 PUSH BC
205, 15, 26 CALL MOVE
241 POP AF
50, 10, 26 LD (VAR+3),A
225 POP HL
43 DEC HL
126 LD A,(HL)
23 RLA
275 POP HL
203, 22 RL (HL)
35 INC HL
203, 22 RL (HL)
35 INC HL
203, 22 RL (HL)
35 INC HL
203, 22 RL (HL)
201 RET
1, 0, 0 COS_F1:LD BC,0
126 LD A,(HL)
23 RLA
48, 1 JR NC,C1
11 DEC BC ; BC:=65535
43 C1:DEC HL
229 PUSH HL
197 PUSH BC
17, 11, 26 LD DE,VAR2
205, 15, 26 CALL MOVE
193 POP BC
237, 67, 13, 26 LD (VAR2+2),BC
225 POP HL
43 DEC HL
229 PUSH HL
126 LD A,(HL)
23 RLA
33, 11, 26 LD HL,VAR2
203, 22 RL (HL)
35 INC HL
203, 22 RL (HL)
35 INC HL
203, 22 RL (HL)

```

32768. Mindkét értékkel viszonylag könnyen lehet binárisan szorozni. E szorzásokat a SIN_FI és COS_FI szubrutinok végzik az $n/128=2*n/256$ és $32767/32768*n=n-n/32768$ számítások alapján. Az ux, uy, x, y változók és var, var2 részeredmények tárolása 32 biten történik. (16 bit egész rész, 16 bit tört rész.) A középpont kx, ky koordinátáinak tárolása 16 biten történik. Az összeadást és kivonást a PLUS és MINUS rutinok végzik, a változókat a MOVE rutin helyezi a megfelelő helyre.

A kiszámolt pontokhoz a középpont értékének hozzáadását, és a szakasz megrajzolását a PLOT címen kezdődő rész végzi. Sajnos a TVC koordináta rendszerének vízszintes és függőleges léptékezése nem azonos, ezért az x koordináta 7/8-ad részével kell rajzolni. Ezt a számítást a ZSUGOR címen kezdődő rész végzi.

A vonalak meghúzását a TVC operációs rendszerének rutinjai végzik, melyek az RST48 (RST30H) utasítással érhetők el.

Bata László,

1137 Budapest, Jászai Mari tér 4. I/4.

```
10 !***** / osszesen 245 db. csillag
20 !***** / osszesen 63 db. csillag
30 POKE 33,130: POKE 34,26: REM EXT 0,x,y,r
40 FOR I=6639 TO 6956: READ A: POKE I,A: NEXT
50 DATA
60 DATA
```

(A DATA sorokba az Assembler lista bal oldalán lévő adatokat kell írni!)

KERAVILL MEV
ELEKTRONIKAI
MÁRKABOLT
B.P.V. MŰZEIUM KFT. 11.

MIKROELEKTRONIKA:
A JÖVŐ A JELENBEN.

FÉLVEZETŐK,
INTEGRÁLT ÁRAMKÖRÖK,
MIKROPROCESSZOROK
ÉS CSATLAKOZÓK.
SZAKTANÁCSADÁS, CSOMAGKÜLDŐ SZOLGÁLAT

```
225 POP HL
43 DEC HL
17, 7, 26 LD DE,VAR
213 PUSH DE
205, 15, 26 CALL MOVE
209 POP DE
33, 11, 26 LD HL,VAR2
205, 21, 26 CALL MINUS
201 RET
247,9 VEG:RST 48,9 ; toll fel
247, 9 VEG:RST 48,9 ; toll fel
251 EI
201 RET ; a program vege
243 KEZDET:DI ; a program eleje
34,243, 25 LD (KX),HL
237, 83,245, 25 LD (KY),DE
237, 67,253, 25 LD (Y+2),BC ; (Y):=r
33, 0, 0 LD HL,0
34,251, 25 LD (Y),HL
34,247, 25 LD (X),HL
34,249, 25 LD (X+2),HL
33, 39, 3 LD HL,807; ciklushossz
229 PUSH HL
225 CIKLUS:POP HL
43 DEC HL
17, 0, 0 LD DE,0
183 OR A ; CY:=0
237, 90 ADC HL,DE; HL:=0 7
40,214 JR Z,VEG ; kész a kör!
229 PUSH HL
42,245, 25 PLOT:LD HL,(KY)
237, 91,253, 25 LD DE,(Y+2)
25 ADD HL,DE; HL:=y+kx
235 EX DE,HL ; DE:=y koord.
42,249, 25 ZSUGOR:LD HL,(X+2)
68 LD B,H
77 LD C,L
203, 40 SRA B
203, 25 RR C
203, 40 SRA B
203, 25 RR C
203, 40 SRA B
203, 25 RR C
183 RR C ; BC:=HL/8
237, 66 OR A ; CY:=0
237, 75,243, 25 SBC HL,BC; HL:=7/8 HL
9 LD BC,(KX)
68 ADD HL,BC; HL:=x+kx
77 LD B,H
247, 6 LD C,L ; BC:=x koord.
183 RST 48,6 ; pozicionalas
40, 4 OR A ; hiba törtent?
247, 9 JR Z,PL1 ; nem volt hiba
24, 2 RST 48,9 ; toll fel
247, 8 JR PL2
33,250, 25 PL1:RST 48,8 ; toll le
205, 71, 26 PL2:LD HL,X+3
33, 7, 26 CALL COS_FI; var:=x*cos(fi)
17,255, 25 LD HL,VAR
213 LD DE,UX
229 PUSH DE
24, 5 PUSH HL
255 JR ULSOR+4
68 DB 255 ; sorveg
0, 0 ULSOR:DB 68 ; sorhossz
254 DW 0 ; sorzam
205, 15, 26 DB 254 ; ! tokenje
33,254, 25 CALL MOVE; ux:=var
205, 32, 26 LD HL,Y+3
225 CALL SIN_FI; var:=y*sin(fi)
209 POP HL
6, 4 PLUS:LD B,4
183 OR A ; CY:=0
142 PI:LD A,(DE)
18 ADC A,(HL)
35 LD (DE),A
19 INC HL
16,249 INC DE
33,254, 25 DJNZ P1 ; ux:=ux+var
205, 71, 26 LD HL,Y+3
33, 7, 26 CALL COS_FI; var:=y*cos(fi)
17, 3, 26 LD HL,VAR
213 LD DE,UY
229 PUSH DE
205, 15, 26 PUSH HL
33,250, 25 CALL MOVE; uy:=var
205, 32, 26 LD HL,X+3
225 CALL SIN_FI; var:=x*sin(fi)
209 POP HL
205, 21, 26 POP DE
1, 8, 0 CALL MINUS ; uy:=uy-var
33,255, 25 LD BC,8
17,247, 25 LD HL,UX
237,174 LD DE,X
195,158, 26 LDIR ; xi:=ux, yi:=uy
255 JP CIKLUS
DB 255 ; sorveg
```


óra átalítása

A GEOS-rendszer számos szolgáltatást nyújt a felhasználónak. Az eddig piacra került két felhasználói program (a GEOPAINT és a GEOWRITE) mellett fontos szerepet játszanak az úgynevezett segédprogramok (DESK ACCESSORIES) is. Segítségükkel pl. munka közben számításokat végezhetünk, jegyzeteket készíthetünk vagy figyelemmel kísérhetjük az idő múlását. Ez utóbbit a PREFERENCE MANAGER, illetve az ALARM CLOCK teszi számunkra lehetővé. Fontos ez a funkció a file-ok nyilvántartásánál is, hiszen minden file esetében letárolja a rendszer az információs szektorban az aktuális időt.

Az európai terjesztésnél a program készítői nem vették figyelembe az amerikai és az európai hálózati frekvencia eltérését (USA 60 Hz, Európa 50 Hz), ami a rendszer órájának jelentős késését okozza. Az ebből eredő kellemetlenséget megszüntethetjük, ha a GEOS KERNAL-ban egy apróbb változtatást hajtunk végre.

Ezt úgy tehetjük meg, hogy elhagyjuk a GEOS-rendszert (SPECIAL parancs, BASIC utasítás) és POKE 53132,128 utasítással átállítjuk a CIA-t 50 Hz-re, majd SYS 52298 utasítással visszatérünk a GEOS-ba. Így elértük, hogy a gép kikapcsolásáig helyesen fogja az óránk mérni az időt.

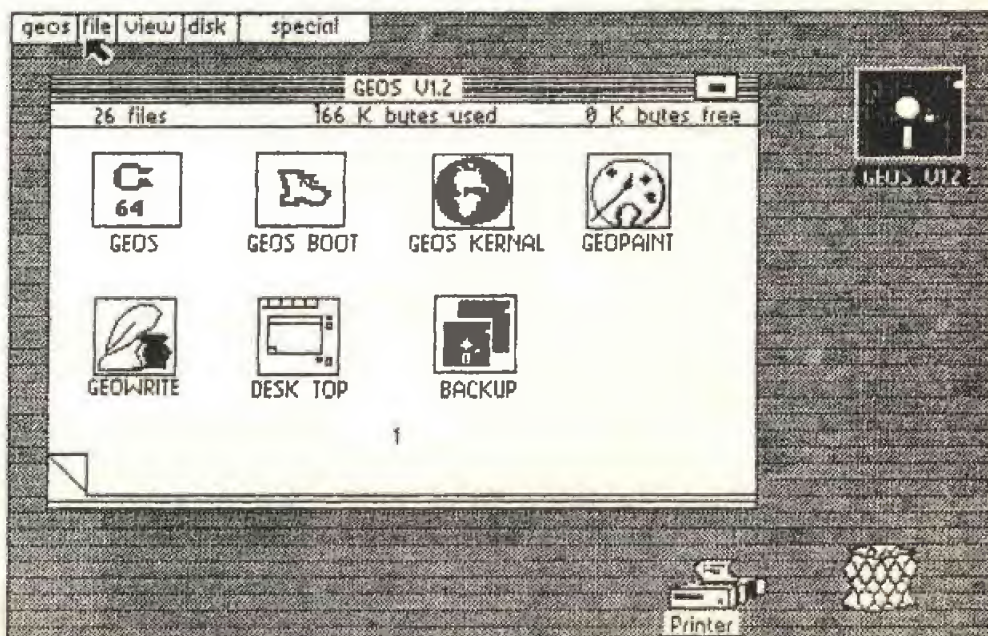
Ha ez nem elég és nem akarjuk minden egyes indításkor ezt a bosszantó műveletet végrehajtani, akkor írjuk át a lemezen a GEOS KERNAL-t. Ebben segít a mellékelt BASIC program. Ha sikerült a programot helyesen begépelni, tegyük be a meghajtóba a GEOS lemezünk biztonsági másolatát és indítsuk el a programot. Ha eredményesen lefuttattuk a programot, akkor ellenőrizzük le, hogy mennyivel lett pontosabb az óra. Természetesen abszolút pontosságot senki ne várjon egy frekvenciafüggő órától, hiszen nálunk a terheléstől függően 48-51 Hz között ingadozik a hálózati frekvencia.

Honti Tamás

```

10
20 REM > GEOS SEGEOPROGRAMOK 1. <
30 REM
40 REM >>>>      EURO-HERZ      <<<<
50 REM
60 REM >> IRTA: HONTI TAMAS '87 <<
70 REM
80 REM >      SZEKESFEHERVAR      <
90
100 PRINTCHR$(147)CHR$(144):POKE53286,1:POKE53281,30
110 PRINT" KERESEM A GEOS LEMEZEDEN AZ ORA RUTINT"
120 A$(1)=CHR$(13):A$(1)=CHR$(220)
130 A$(2)=CHR$(3):A$(3)=CHR$(127)
140 A$(4)="GEOS KERNAL"
150 OPEN 15,8,15,"I":GOSUB350
160 OPEN 2,8,2,A$(4):GOSUB350
170 GET#2,A$,A$,T$,S$:CLOSE 2
180 OPEN 8,8,8,"#1"
190 FOR J= 1 TO 17
200 PRINT#15,"U1:";8:;ASC(T$);ASC(S$+CHR$(0))
210 GET#3,T$,S$:NEXT
220 GET#8,A$:IF A$>A$(1) THEN I=1
230 I=I+1:IF I<4 THEN 220
240 PRINT:PRINTSPC(14)"MEG TALATAM !!"
250 PRINT:PRINTSPC(10)"ATIRJAM 50 HZ-RE ? (I/N):"PRINT
260 GETA$:IFA$="" THEN 260
270 PRINTSPC(17)A$:FOR I=1 TO 100:NEXT:IFA$="N" THEN PRINT"EM":GOTO 400
280 IFA$="I" THEN PRINT"GEN":GOTO 300
290 PRINT:PRINTSPC(4)"CSAK IGENT VAGY NEMET VALASZOLJ !":GOTO 250
300 PRINT#8,CHR$(129)
310 PRINT#15,"M-N"CHR$(1)CHR$(1)CHR$(1)CHR$(144):GOSUB350
320 PRINT:PRINTSPC(11)"AZ ATIRAS KESZ !"
330 GOTO 400
350 INPUT#15,A,A$:IFA$. THEN RETURN
360 IF A=62 THEN PRINTSPC(3)"A LEMEZROL HIANYZIK A "A$(4)
370 IFA=74 OR A=21 THEN PRINTSPC(7)"NINC S LEMEZ A DRIVE-BAN !!"
380 IFA=26 THEN PRINTSPC(8)"VEDD LE AZ IRASVEDELME T !!"
390 PRINT" JAVITSD KI A HIBAT ES PROBALKOZZ UJRA !"
400 CLOSE15:CLOSE8:END

```



```

60000 :
60001 ONERRORGOTO60006
60002 IFPEEK(16548)<>234ORPEEK(16549)<>67T
HENTPRINT" Az Átsorszámozó kész!":POKEW165
48,234,67:END
60005 GOTO60100
60006 IFERR<>10THENPRINTERL" sor", "ERR:STOP
60007 IFW=32768THENW=W-65536ELSEPRINT"*";
ERL:STOP
60008 RESUME
60010 :
60020 FU=C1+4:NR=NR+1
60030 W=FU:PF=PEEK(W)
60040 IFFU=C2-1THENRETURN
60050 IFPF=147THENRETURN
60060 IFPF=0THENRETURN
60070 IFFP=141ORPF=145ORPF=159ORPF=202ORPF
=149THEN60090
60080 FU=FU+1:GOTO60030
60090 Z$="":JE=0
60100 FU=FU+1:W=FU:PF=PEEK(W)
60110 IFFP=32THEN60140
60111 IFFP<58ANDPF>47THENJE=1:GOTO60140
60120 IFLEN(Z$)<5THEN60135
60130 IFFP=44THEN60090ELSE60040
60135 IFJE<1THEN60040ELSEPRINT"Nincs elég
hely a hivatkozott sorszámnak a"SO"sorban
!":END
60140 Z$=Z$+CHR$(PF):GOTO60100
60150 W=C2+2:SO=PEEK(W):W=C2+3:SO=SO+256*P
EEK(W)
60160 C1=C2:W=C1:C2=PEEK(W):W=C1+1:C2=C2+2
56*PEEK(W)
60170 RETURN
60180 REM kezdet
60190 C2=17386
60200 GOSUB60150:IFC1=0ORSO=>60000THEN6022
0
60210 GOSUB60010:GOTO60200
60220 :
60230 PRINTCHR$(7);:INPUT" Mekkora a növek
mény";NV
60240 IFNV<1THENPRINT"Rossz növekmény!":G
OTO60230
60250 IF(NR-1)*NV>60000THENPRINT"Túl nagy
növekmény!":GOTO60230
60260 CLS:KK=0:K0=256*PEEK(20)
60270 C2=17386
60280 GOSUB60150:IFC1=0ORSO=>60000THEN6046
0
60290 GOSUB60300:GOTO60280
60300 FU=C1+4
60310 W=FU:PF=PEEK(W)
60320 IFFU=C2-1ORPF=147ORPF=0THENRETURN
60330 IFFP=141ORPF=145ORPF=159ORPF=202ORPF
=149THEN60350
60340 FU=FU+1:GOTO60310
60350 A1=FU:Z$="":JE=0
60360 FU=FU+1:W=FU:PF=PEEK(W):IFPF=32THEN6
0360
60370 IFFP<58ANDPF>47THENZ$=Z$+CHR$(PF):JE
=1:GOTO60360
60380 IFJE<1THEN60320ELSERC=VAL(Z$)
60390 GOSUB60410:W=A1:A2=WAND255:W=RC:R2=W
AND255:W=KF:POKEW,A2,INT(A1/256),R2,INNT(R
C/256):BEEP40,200,50,200,30,800,60,400
60400 KK=KK+1:IFFP=44THEN60350ELSE60320
60410 KF=K0+KK*6:RETURN
60420 KK=0:W=UC:U1=WAND255:U2=INT(UC/256):
W=SO:S1=WAND255:S2=INT(SO/256)
60430 KF=K0+2+KK*6:W=KF:IFPEEK(W)<0THEN60
440
60431 W=KF+1:IFPEEK(W)<0THEN60440
60432 W=C1+2:POKEW,U1,U2:BEEP30,3:RETURN
60440 W=KF:IFPEEK(W)<S1THEN60450
60441 W=KF+1:IFPEEK(W)<S2THEN60450
60442 W=KF+2:POKEW,U1,U2:BEEP40,4
60450 KK=KK+1:GOTO60430
60460 C2=17386:JE=0
60470 GOSUB60150:IFJE<1THENUC=SO:JE=2ELSEU
C=UC+NV
60480 IFC1=0ORSO=>60000THEN60570
60490 GOSUB60420:GOTO60470
60500 W=A1
60510 W=U1:PF=PEEK(W):IFFP=32OR(PF<58ANDP
F>47)THENPOKEW,32:GOTO60510
60520 U$=STR$(UC):IFLEN(U$)>5THENU$=RIGHT$
(U$,5)
60530 FORJ=1TOLEN(U$)
60540 W=A1+J:POKEW,ASC(MID$(U$,J,1)):BEEP6
0,60,5,100
60550 NEXTJ
60560 RETURN
60570 KK=0
60580 GOSUB60410
60590 W=KF:A1=PEEK(W):W=KF+1:A1=A1+256*PEE
K(W):W=KF+4:UC=PEEK(W):W=KF+5:UC=UC+256*P
EEK(W)
60600 IFA1=0THEN60620
60601 IFUC=0THEN60615
60610 GOSUB60500
60615 KK=KK+1:GOTO60580
60620 CLS:ONERRORGOTO0:PRINT"Kész az átsz
ámozás!"

```

BIT-LET

SZOFTVER ÖTLETEK

RENUMBER PRIMO

Az átsorszámozó program használata

A) Ha körültekintőek vagyunk, akkor már programszerkesztéskor úgy írjuk le a GOSUB, GOTO, RESUME, ELSE, THEN utáni sorszámot, annyi szóközzel előtte vagy utána, hogy a helyén elférjen egy másik öt karakteres szám is. Ha megelégedünk róla, az sem baj, a program majd figyelmeztet rá.

B) Az újra sorszámozandó program ne tartalmazzon 60000-nél nagyobb sorszámot!

C) Betöltés. Az átsorszámozandó program a gépben van! Parancsmódban beírjuk:

C=PEEK(16633)+256*PEEK(16634):C=C-2:C2=INT(C/256):

C1=C-256*C2:POKE16548,C1,C2:CLR

D) Betöltés után egyszerű lefuttatjuk, akkor visszaállítja a BASIC eleje mutatót: RUN60000

E) Ha még egyszer lefuttatjuk a RUN60000 paranccsal (vagy akárhányszor!), az újra sorszámozó program először megvizsgálja a hivatkozásokat, a GOSUB, GOTO, ELSE, THEN és RESUME utáni számokat, hogy módosítás esetén lesz-e elég hely egy ötjegyű számmal beírni. Ha valahol nincs elég, a sor számát kiírja és megáll. Ebben az esetben a sorszám mellé beírunk néhány szóközt, „EDIT” üzemmódban, utána a RUN60000-rel ismét elindíthatjuk.

A vizsgálat után megkérdezi a sorszámok lépésközét. Helytelen érték megadása esetén hibajelzést ad. Az átsorszámozandó program kezdő sorának száma megszakad.

Futás közben hangok jelzik, hogy a gép él.

A befejezést a „Kész az átszámozás” felirat jelzi, közben a képernyőt használja adattáblának.

Koszper Vilmos

INPUT RUTIN PRIMO

Programozás közben sokszor szükség van olyan input rutinra, amely „elfogadja” a „:” és a: karaktereket. A program az inputnál vár, és mást nem tud elvégezni. PRIMO-ra szeretnék egy INPUT RUTIN-t közreadni, ami megoldja ezeket a problémákat.

A tulajdonképpeni rutin az 1000. sorban kezdődik.

Az alkalmazás megértéséhez 5-80. sorok adhatnak magyarázatot. A 1020. sorba megfelelően elhelyezett GOSUB-bal például kiíratjuk a kérdésre használt gondolkodási időt folyamatosan. A programrészletet lehet bővíteni úgy, hogy csak számokat fogad el. (Pl. 1022 IFA\$(CHR\$(48)) AND A\$(CHR\$(58)) THEN 1020)

Molnár Tibor,

8923 Nemesapáti, Fő u. 17.

```

5 REM: INPUT PRIMORS
10 CLS
20 CLEAR 100:REM:HELYFOGLALAS STRINGEKNEK
30 X=3:Y=5:REM:A MEGJELENITÉS KOORDINÁTAI
40 Q$="KERDES?":REM:AZ INPUT SZÖVEGE
50 GOSUB 1020:REM:INPUT RUTIN HÍVÉS
60 REM:ITT FELMUTATJUK A PROGRAM
70 PRINT"VÁLASZ":REM:INPUT TARTALMAT A T$ ROZS
80 END
1000 REM: *****
1001 REM: * INPUT RUTIN *
1002 REM: *
1003 REM: * BEJENETEKI X,Y - A KERDES *
1004 REM: * HELYE A KÉPERNYŐN *
1005 REM: * Q$ - A KERDES SZÖVEGE *
1006 REM: * KIMENETI T$ - A VÁLASZ *
1007 REM: *****
1010 PRINT$ V,X,CHR$(Q$):G$
1015 G$="":T$="":U$=0
1020 G$=INKEY$:IFG$="" THEN 1020
1025 BEEP30,100
1030 IFFG$=CHR$(13)THEN RETURN
1040 IFFG$=CHR$(8)THEN 1100
1050 T$=T$+G$:W=0
1060 PRINT$ V,X,LEN(T$)+T$+W,CHR$(6):RS
1070 GOTO 1020
1100 IF LEN(T$)<>0 THEN T$=MID$(T$,1,LEN(T$)-1):W=1
:R$="" :GOTO1060
1105 GOTO 1020

```


botrány

ZX SPECTRUMRA és 2 személyre

Lapocskánk történetében eleddig még nem fordult elő – hál' istennek –, hogy egy közölt program szerzői jogán összevitattoktunk volna olvasóink. Ami késik nem múlik. Íme a furcsa eset dokumentumai:

Előfelvételis katona vagyok Debrecenben, a BIT-LET rendszeres olvasója. Régebben megjelent egy cikkem „Nagyfelbontású grafika ZX 81-en” címmel, azóta „átnyergeltem” Spectrumra. A BIT-LET febr. 26-i számában Rucz Lajos „Rajz a borderen” címmel cikket jelentetett meg. A cikkben közölt egy disassemblált listát a rutinok felhasználásának leírásával, az egyes memóriacímek funkciójával.

Az említett rutint én írtam kb. egy évvel ezelőtt, s BASIC demo-val kiegészítve BORDERPAINT néven ismerhették meg azok, akikhez csere útján eljutott. Rucz Lajos cikkéből hiányoltam, hogy nem említette meg: a rutint egy nem saját programból vette át.

Nem az a célom, hogy a szerzői jogról vitatkozzam, hanem kiegészítsem a megjelent cikket, amely elég hiányos volt (nem említ néhány lehetőséget, amelyet a rutin hány; nincs magyarázat a programlistához; nem említi meg a más memóriacímekre való befördítés problémáit stb.), s így az olvasó önálló kísérletezésének útjába áll. A levelemhez mellékeltem cikkben ezeket a hiányosságokat szeretném megszüntetni, s néhány tippet adni a további fejlesztésekhez.

A háttér színezése ZX Spectrumon

1. Mit csinál a program?

Lehetővé teszi, hogy a borderen egyszerre több színnel „írhassunk”: külön színnel a felső keret felső részére (ez a képernyő tetejétől a paper-rész tetejéig tart); valamint a paper-rész két oldalán levő 192 (!) sor mindegyikére. Az egyes háttérrészekre (ezenkívül mezők) írhatunk normál vagy villogó színnel. Normál szín: az eddig ismert színek 0–7-ig; villogó szín: az eredeti „flash” ütemének megfelelően (esetleg más fázisban) a normál szín és a kiegészítő szín (kódja: 7–(normál szín kódja)) felváltva jelennek meg.

2. Hogyan csinálja?

A Z80A processzor 2-es megszakítási üzemmódját használja fel: az ULA mindig abban a pillanatban, amikor a képernyőt kezdi el készíteni, megszakítást „kezdemenyez”, s ezt a Z80 vagy elfogadja, vagy (pl. BEEP, LOAD, SAVE közben) letiltja. Így a képkészítés és a megszakításrutin szinkronban van egymással. A mi saját rutinunk tehát a következőket csinálja: adott idejű késleltetés után az aktuális mező színét (a villogást is figyelembe véve) „írja rá” a borderre, s ezt annyiszor ismétli, ahány mezőnk van.

3. Így épül fel a program:

A lista elején egy ugrótábla található, erre azért van szükség, hogy a fordítási címtől függetlenül könnyen kiszámíthassuk az egyes rutinok hívási címeit. Az INTON rutin bekapcsolja a saját interrupt rutinunkat, az INTOFF kikapcsolja azt. Ebben a megvalósításban az INTRP kezdőcíme csak #FE69=65129 lehet! (INTRP elé ORG 65129 kell.) A feladatot végrehajtó rutin az INTRP. Ez két rutint hív: 1. COLOR: a border alsó és felső részének színét írja a borderre a fázisát figyelembe véve; 2. WAIT: Időhúzás

A következő 5 rutinnak már semmi köze nincs a megszakításhoz, ezek a színmemórián végeznek műveleteket:

1. SCDOWN: lefelé scrolloz
2. SCRUP: felfelé scrolloz
3. INVERT: a színeket invertálja
4. FLON: a villogást bekapcsolja
5. FLOFF: a villogást kikapcsolja (A rutinokhoz részletes magyarázat található a mellékelt programlistán.)

4. Programbelövés és csapdái

Először a csapdákat említettem meg, hogy a program belövésének megértése egyszerűbb legyen:

1. Ha a processzor a #4000–#7FFF címekeket írja-olvassa, működése a képernyőkészítéssel összefüggő hardver okokból lassabb lesz. Ebből két dolog következik: a) A program csak a #8000–#FFFF tartományban helyezhető el (ebben a formájában). b) Amikor CLEAR utasítással levéd-

jük a memóriát, argumentumként olyan k számot kell megadni, hogy a processzor stack ne kerüljön a „lassú” címtartományba. A k szám értéke a BASIC-ben levő szubrutinhívások mélységétől függően kb. 33000... 65000 címek között kell, hogy legyen. 2. A vektoros megszakítási mód miatt az INTRP rutin kezdőcíme ebben a formában csak 65129 lehet! Amennyiben a rutint más címre fordítjuk be, „elszáll” a rendszer. Ha mégis szeretnénk más címre befördíteni INTRP-t, az INTON rutint át kell alakítanunk:

```
INTON LD HL,INTRP
      LD (#FEFF),HL
      LD A,#FE
      LD I,A
      IM 2
      RET
```

A programbelövés fázisai:

1. Megfelelő assembler/editorral beírjuk a programot (GENS3)
2. Az INTRP elé elhelyezzük az ORG 65129 utasítást (vagy a módosított INTON rutint használjuk)
3. A TABLE, INTON, INTOFF programrészeket úgy helyezzük el, hogy sem a színmemóriával, sem az INTRP-vel ne kerüljön fedésbe. (pl.: TABLE elé ORG 65000-t írva)
4. Befördítés, filementés stb.
5. A memória levédése (pl.: CLEAR 64999)
6. Színmemória feltöltése, futtatás

5. A színmemória

Kezdőcímnél a „CMEM EQU...” sorban állíthatjuk be, mérete 192 byte. A byte-ok bitkiosztása:

b7:0/1: villogás ki/be;
b6–b3: üres;
b2–b0: szín értéke.
Pl. 7: fehér, 135: fekete-fehér vill., 4: zöld, 132: zöld-lila vill.

A legelső byte a legfelső, a legutolsó a legalsó mező színkódja. TOP címre a border felső, BOTTOM címre a border alsó részének színkódja kerül.

6. Érdekességek:

Az alábbi módosításokkal változtathatunk a program működésén, s így érdekes hatásokat érhetünk el:

X1 BIT 4,A/BIT 3,A/BIT 2,A/BIT 1,A/BIT 0,A: a villogás sebességét gyorsíthatjuk

B. Programlista	
TABLE	Az egyes rutinok ugrási táblázata
JP INTON	
JP INTOFF	
JP SCRU	
JP SCDDWN	
JP INVERT	
JP FLON	
JP FLOFF	
INTON	LD A,7 Ezzel a rutinnal érjük el, hogy megszakításkor az INTRP rutin legyen végrehajtva (I=256+255)=>INTRP Vége
INTOFF	LD A,62 Az I regiszter eredeti értékének és az 1-es megszakítási mód beállítása
	LD I,A
	LD A,(23624)
	AND 56
	RRCA
	RRCA
	RRCA
	OUT (254),A
	RET Vége
INTRP	DI Amíg a rutin fut, le kell tiltani a megszakítást
	PUSH AF A felhasznált regiszterek elmentése
	PUSH BC
	PUSH HL
	LD A,(COUNT)
	INC A
	AND 31
	LD (COUNT),A
	LD A,7
	LD A,7
	JR Z,INT R1
	LD A,0
	LD (MASK),A
	LD A,(TOP)
	CALL COLOR
	LD BC,4
	CALL WAIT
	LD BC,9473
	CALL WAIT
	LD B,192
	LD A,(MASK)
	LD C,A
	LD HL,CHEM
	PUSH BC
	PUSH AF
	LD A,(HL)
	BIT 7,A
	JR Z,INTR3
	XOR C
	INC HL
	OUT (23),A
	LD B,4
	NOP
	NOP
	NOP
	DJNZ INTR4
	POP AF
	POP BC
	INC INTR2
	LD A,(BOTTOM)
	CALL COLOR
	POP HL
	POP BC
	POP AF
	JP 56
	Ugrás az eredeti int. rutinra
COLOR	LD B,A B=színkód
	LD A,(MASK)
	BIT 7,B
	JR Z,COL1
	XOR B
	LD B,A
	LD A,B
	OUT (254),A
	RET Vége
WAIT	LD A,B Várakozás: B=finom szab.
WA1	LD B,A C=durva szab.
WA2	DJNZ WA2
	DEC C
	JR NZ,WA1
	RET Vége
SCDDWN	LD HL,CHEM+190 HL=szinmemória utolsó előtti byte-ja
	LD DE,CHEM+191 DE=szinmemória utolsó byte-ja
	LD A,(DE)
	A= az utolsó byte tartalma
	LD BC,191
	LDOR
	LD (DE),A
	RET Vége
SCRUP	LD HL,CHEM+1 Ugyanaz az elv, mint SCDDWN-nál
	LD DE,CHEM
	LD A,(DE)
	LD BC,191
	LDIR
	LD (DE),A
	RET Vége
INVERT	LD HL,CHEM HL=szinmemória kezdete
	LD B,192
	LD A,7
	XOR (HL)
	LD (HL),A
	INC HL
	DJNZ INVI
	RET Vége
FLON	LD HL,CHEM Az elv ugyanaz, mint az INVERT-nél
	LD B,192
	SET 7,(HL)
	INC HL
	DJNZ FL1
	RET Vége
FLOFF	LD HL,CHEM
	LD B,192
	RES 7,(HL)
	INC HL
	DJNZ FL2
	RET Vége
COUNT	DEFB 0 Számláló
MASK	DEFB 0 Maszk
TOP	DEFB 0 Border felső része
BOTTOM	DEFB 0 Border alsó része
CHEM	EQU 65320 Szinmemória kezdete

X2 LD A,N (N=0...7)
X3 LD A,M (M=0...7)
A villogás két állapotának maszkját változtatjuk meg.
X4 LD B,K (K=1...192): a középső rész mezőszámát állítja.
X5 LD BC,NN (NN=1...191): az alsó NN sor scrollozza.
X6 LD BC,MM (MM=1...191): a felső MM sort scrollozza.
Vigyázat! NN és MM más értéke a rendszer „összeomlásához” vezethet!

7. Hogyan tovább?

Akinek sikerült a rutin működésének megértése, önmaga is kísérletezhet egyéb borderhatások elérésével. Az időzítések megváltoztatásával, esetleg elhagyásával nagyobb „háttérfelbon-tást” is elérhetünk, sőt a border felső részére kicsit durvább ábrákat is rajzolhatunk.

Novák István

Fontosnak éreztük, hogy tisztázzuk a tisztázandókat. Íme Rucz Lajos válasza.

Tisztelt Novák István!
1987. III. 7-én kelt levelére kétségtelenül reagálnom kell. Mélységes elnézést kell kérnem a rutinnal kapcsolatos malőrért, ezért röviden vázolnám az előtörténetet. Kb. 1 évvel ezelőtt egy barátom hibás magnetofonmásolatot juttatott el hozzám, melyen az említett rutin is megtalálható volt – BASIC betöltő és DEMO nélkül. A rutin hibaüzenettel állt le betöltés után, több byte hibásan töltődött be, így rendbe kellett hozni, és ezután lehetett kipróbálni szolgáltatásait. A rutin hamarosan pihenőre vonult, több hasonló társa mellé – melyek közül több is kezeli a BORDER-t, és saját tervezésű. Igen nagy szoftverbázis áll rendelkezésemre, melyek között akad néhány amely esetleg „név” nélkül került hozzám. Így fordulhatott elő, hogy az említett rutin – mely megnyerte a szerkesztőség tetszését – az ön nevének közlése nélkül jelent meg az újságban. A történetekért ezúton még egyszer elnézést kérek.

Egyetértek a kiegészítő információval, azonban annyit mindenképpen meg kell említenem, hogy a rutin mellé összeállított magyarázatok célja elsősorban az volt, hogy a rutin legfontosabb felhasználhatósági paramétereit bemutassák. Tudom, hogy elég nehéz ma megtalálni az igazi nyelvezeti mélységet a felhasználók felé, nem tudni, kinek mi az érthető, ill. mennyi magyarázat szükséges hozzá. Sokan

beleesünk abba a hibába, hogy amit tudunk, azt már más is tudja, s ebből bonyodalmak származhatnak. Így úgy érzem, magyarázatai nagyon jól kimunkáltak, értelemszerűek, de több helyen túlságosan az alapok szintjére utaló, márpedig akiről feltételezzük, hogy a gépi kódú programozás szintjéig merészkedik, annak azért illik tudni egy-két dolgot. Az Interrupt-tal kapcsolatos kiegészítéseit szükségesnek tartom. A rutin felépítése szintén csak megerősítési információ, egyébként a gépi kódú rutinból ez a blokksema jól elkülöníthető. Nagyon jónak tartom, hogy megemlíti a programbelövés csapdait, s hivatkozik a hardver okokból bekövetkező „lassulás”-ra. Itt azért nem ártott volna hivatkozni arra, hogy ez a hibajelenség megkereshető az életünket a LOAD/SAVE műveletek használata esetén is, pl. nem elegendő dolog egy TURBO betöltőt a PRINTER BUFFER területén elhelyezni. A programbelövés útmutatóját jónak tartom, de ez az egy dolog, amelyre, úgy érzem, nincs értelme elegendő útmutatót adnunk, hiszen mindenki a jól bevált és megszokott módszerét alkalmazza a cél érdekében. Az érdekességek néhány dologban valóban új információkat nyújtanak az olvasónak, itt én is egyetértek a magyarázat szükségességével. Végül egy rövid megjegyzés. A rutin szándékosan lett decimálisan listázva, elsődlegesen a közvetlen adatbevitel elérése céljából, egyébként a komment mező elsősorban a rutin hosszúsága miatt maradt el.

Rucz Lajos

Bármely program bonyolultsága addig fokozódik,

amíg túl nem nő programozója képességein!

(Murphy törvénykönyve)


```

170 REM      ***** ELETJATEK *****
175 REM
180 POKE53280,11:POKE53281,12:PRINT"      ELET -- JATEK"CHR$(8)
190 PRINT"      BEALLITAS...  @  ?  ...JOY2"
200 PRINT"      RAJZOLAS..... SH":PRINT"      TORLES..... C="
210 PRINT"      RAJZ VEGE.$RETURN... FIREX.....JJ GENERA";
220 PRINT"CIO.....F7.....FOLYTONOS FEJLDES.F5.....";
230 PRINT"=====/'= KIKAPCSOLASA.F3.....BEAVATKOZAS.....";
240 PRINT"...F1.....JJRAKEZDES.....F2":FORI=28672TO28898
250 READR:POKEI,R:NEXTI:PRINT"      ILLENTYU VAGY STICK"
260 GETR$:IFA$="J"THENJO=1:GOTO290
270 IFA$<"B"THEN260
280 PRINT"  "
290 K=1024:X=19:Y=12:L=K+40*Y+X
300 O=PEEK(L):POKEI,43:IFJO=1THEN400
310 POKE649,1:POKE650,128
320 P=PEEK(203)
330 IFF=58THENX=X+1
340 IFF=45THENX=X-1
350 IFF=55THENY=Y+1
360 IFF=46THENY=Y-1
370 IFF=1THEN590
380 IFF=64THEN320
390 GOTO500
400 P=127-PEEK(56320)
410 IFF=2THENY=Y+1
420 IFF=6THENX=X-1:Y=Y+1
430 IFF=4THENX=X-1
440 IFF=5THENX=X-1:Y=Y-1
450 IFF=1THENY=Y-1
460 IFF=9THENX=X+1:Y=Y-1
470 IFF=8THENX=X+1
480 IFF=10THENX=X+1:Y=Y+1
490 IFF=16ORPEEK(203)=1THEN590
500 IFX>39THENX=39
510 IFX<0THENX=0
520 IFY>24THENY=24
530 IFY<0THENY=0
540 Z=PEEK(653):M=K+40*Y+X
550 IFZ=0THENPOKEI,0
560 IFZ=1THENPOKEI,81
570 IFZ=2THENPOKEI,32
580 L=M:GOTO300
590 POKEI,0:R=0:POKE649,10:POKE650,0
600 GETR$
610 IFA$=" "THEN280
620 IFA$=" "THEN290
630 IFA$=" "THENR=1
640 IFA$=" "THENR=0
650 IFA$=" "ORR=1THENSYS28672
660 GOTO600
670 DATA169,0,133,100,169,100,133,101,169,32,162,4,160,0,145,100,200,200
680 DATA251,230,101,202,200,244,169,215,133,90,133,100,169,3,133,99,169,99
690 DATA133,101,169,0,133,251,169,0,133,252,169,0,133,102,160,0,32,176,112
700 DATA162,0,228,252,240,5,160,40,32,200,112,162,39,228,252,240,5,160,42
710 DATA32,200,112,160,80,32,176,112,169,3,197,102,200,9,160,41,169,81,145
720 DATA100,76,124,112,169,2,197,102,200,15,160,41,169,81,200,90,200,7,169
730 DATA01,145,100,76,124,112,160,41,169,32,145,100,32,200,112,230,252,169
740 DATA39,197,252,16,167,230,251,169,24,197,251,16,155,169,0,133,90,133
750 DATA100,169,4,133,99,169,100,133,101,162,4,160,0,177,100,145,90,200,200
760 DATA249,230,99,230,101,202,200,240,96,162,0,228,252,240,3,32,200,112
770 DATA200,32,200,112,162,39,228,252,240,4,200,32,200,112,96,169,81,200
780 DATA90,200,2,230,102,96,230,90,230,100,166,90,200,4,230,99,230,101,96

```

ÉLET játék

C=64

Élet-játék „sorozatunkban” eddig még nem közöltünk C 64-re írt változatot. Vártunk. Tudtuk, hogy előbb-utóbb érkezik egy olyan program, amely gyorsaságban, tudásban fölveszi a versenyt a C 16-os, Spectrumos változattal. Nos, a program megérkezett. Szerzője Solti András Budapestről.

A C 64-re írt változatban a képernyő keretét semlegesnek tekintetem, így az ott levő sejteknek a külső oldalon nincs szomszédjuk. Ezzel a módszerrel elérhető, hogy mind az 1000 cella életképes. A keretet mérgezőnek tekintő változatban az élettér 23*38 cellára szűkülne.

A program nem nyújt különleges szolgáltatást, a képernyőre be-rajzolt sejtkonfiguráció életét követhetjük nyomon, lépésenként vagy folyamatosan. Lehetőségünk van a fejlődés során beavatkozásra is, ez főleg a lépésenkénti üzemmódban használható ki.

Ha valakinek igénye van valamely konfiguráció lemezés tárolására, a dr. Uri László: C 64 II. kötetének 9.4 fejezetének végén található programot írja be szubrutinként. Kezdő értéknek 1024-et, végértéknek pedig 2024-et adva. Hívása a 600-660 sorok közt történhet, pl. 605 IF A\$="S" THEN GOSUB 2000

Visszatérés a szokásos „bűvészkedéssel”: 150 IF A=1 THEN 290 260.....:GOTO 271 (280 helyett)

271 PRINT "UJU/LemezrőlL"

272 GET A\$:IF A\$="U" THEN 280

273 IF A\$<>"L" THEN 272

274 INPUT "NEV"; N\$:A=1

275 LOAD N\$, 8, 1

A BASIC program nem szorul külön magyarázatra. A kezdő állapot beállítása után akár billentyűkkel, akár joystick-kal rajzolhatunk a SHIFT, törölhetünk a C= egyidejű nyomva tartásával.

Az egyszerűbb felépítés, illetve a gyorsabb működés érdekében a billentyűk figyelése a 203 címen található kódok felhasználásával történik. A mozgásra a d []? gombok szolgálnak.

A rajz befejezése után (RETURN vagy tüzgomb) az "F" billentyűkkel választhatunk a többi funkciók között.

Az új nemzedék létrehozása a gépi kódú rutinnal kb. fél másodperc, így folytonos fejlődés esetén látványos sebességgel változik a kép. A további lépésekhez a folytonos fejlődést akkor is ki kell kapcsolni, ha már minden „kipusztult” a képernyőről.

A gépi kódú rutint egy képernyő méretű munkaterület törlése után végigpásztazza a képernyőt. Ha sejt keletkezéséhez, illetve életbenmaradásához alkalmas feltételeket talál, a sejteket a munkaterület megfelelő regiszterébe ülteti. Az utolsó cella vizsgálata után a munkaterületet átmásolja a képernyőre, majd visszatér a BASIC programba.

Mivel a képernyő alatti byte-ok értéke alapállapotban 0, a feletti rész (BASIC program eleje) sem tartalmaz 81 kódú karaktert, így nem vizsgáltam, hogy első vagy utolsó sorban van-e a sejt.

Mivel az első, illetve utolsó oszlop szomszédi kapcsolatban van a másik oldal egy sorral eltoló három cellájával, ezek figyelését nem lehet elhanyagolni.

			X
X	X		X
		X	X
X	X		

A szomszédok számlálására indirekt indexelt címzést (62), y alkalmaztam. Az index regiszterek csak pozitív eltolást tesznek lehetővé, ezért a pozicionálást a vizsgált cella (41) átlósan bal felső szomszédjára (0) kell elvégezni. (A táblázat az egyes cellákhoz tartozó y értékeket tartalmazza decimálisan.)

Solti András

0	1	2
40	41	42
80	81	82

7000	A9	00	LDA	#\$00
7002	B5	64	STA	#\$64
7004	A9	64	LDA	#\$64
7006	B5	65	STA	#\$65
7008	A9	20	LDA	#\$20
700A	A2	04	LDX	#\$04
700C	A0	00	LDY	#\$00
700E	91	64	STA	(\$64),Y
7010	C8		INY	
7011	D0	FB	BNE	\$700E
7013	E6	65	INC	#\$65
7015	CA		DEX	
7016	D0	F4	BNE	\$700C
7018	A9	00	LDA	#\$00
701A	B5	62	STA	#\$62
701C	B3	64	STA	#\$64
701E	A9	04	LDA	#\$04
7020	B5	63	STA	#\$63
7022	A9	64	LDA	#\$64
7024	B5	65	STA	#\$65
7026	A9	00	LDA	#\$00
7028	B5	FB	STA	#\$FB
702A	A9	00	LDA	#\$00
702C	B5	FC	STA	#\$FC
702E	A9	00	LDA	#\$00
7030	B5	66	STA	#\$66
7032	A0	00	LDY	#\$00
7034	20	AA	JSR	#\$0AA
7037	A0	28	LDY	#\$28
7039	20	B6	JSR	#\$0B6
703C	A0	2A	LDY	#\$2A
703E	20	B6	JSR	#\$0B6
7041	A0	50	LDY	#\$50
7043	20	AA	JSR	#\$0AA
7046	A9	03	LDA	#\$03
7048	C5	66	CMP	#\$66
704A	D0	09	BNE	\$7055
704C	A0	29	LDY	#\$29
704E	A9	51	LDA	#\$51
7050	91	64	STA	(\$64),Y
7052	4C	70	JMP	\$7070
7055	A9	02	LDA	#\$02
7057	C5	66	CMP	#\$66
7059	D0	0F	BNE	\$706A
705B	A0	29	LDY	#\$29
705D	A9	51	LDA	#\$51
705F	D1	62	CMP	(\$62),Y
7061	D0	07	BNE	\$706A
7063	A9	51	LDA	#\$51
7065	91	64	STA	(\$64),Y
7067	4C	70	JMP	\$7070
706A	A0	29	LDY	#\$29
706C	A9	20	LDA	#\$20
706E	91	64	STA	(\$64),Y
7070	20	BF	JSR	#\$0BF
7073	E6	FC	INC	#\$FC
7075	A9	25	LDA	#\$25
7077	C5	FC	CMP	#\$FC
7079	10	B3	BPL	\$702E
707B	20	BF	JSR	#\$0BF
707E	20	BF	JSR	#\$0BF
7081	E6	FB	INC	#\$FB
7083	A9	16	LDA	#\$16
7085	C5	FB	CMP	#\$FB
7087	10	A1	BPL	\$702A
7089	A9	00	LDA	#\$00
708B	B5	62	STA	#\$62
708D	B5	64	STA	#\$64
708F	A9	04	LDA	#\$04
7091	B5	63	STA	#\$63
7093	A9	64	LDA	#\$64
7095	B5	65	STA	#\$65
7097	A2	04	LDX	#\$04
7099	A0	00	LDY	#\$00
709B	B1	64	LDA	(\$64),Y
709D	91	62	STA	(\$62),Y
709F	C8		INY	
70A0	D0	F9	BNE	\$709B
70A2	E6	63	INC	#\$63
70A4	E6	65	INC	#\$65
70A6	CA		DEX	
70A7	D0	F0	BNE	\$7099
70A9	60		RTS	
70AA	20	B6	JSR	#\$0B6
70AD	C8		INY	
70AE	20	B6	JSR	#\$0B6
70B1	C8		INY	
70B2	20	B6	JSR	#\$0B6
70B5	60		RTS	
70B6	A9	51	LDA	#\$51
70BB	D1	62	CMP	(\$62),Y
70BA	D0	02	BNE	\$70BE
70BC	E6	66	INC	#\$66
70BE	60		RTS	
70BF	E6	62	INC	#\$62
70C1	E6	64	INC	#\$64
70C3	A6	62	LDX	#\$62
70C5	D0	04	BNE	\$70CB
70C7	E6	63	INC	#\$63
70C9	E6	65	INC	#\$65
70CB	60		RTS	

A Bolyai János Matematikai Társulat Informatikai Bizottsága (BJMTIB) és az Országos Pedagógiai Intézet Matematika Osztálya közösen készített egy füzetet, amelyben többek között olyan HT-programok vannak, melyek segíthetnek a matematika oktatásában. Ezek közül többet „átfogalmazunk” C16, illetve C+4 gépekre, és néhány folytatásban közöljük az előbbi csoportosításban:

- **Prímek, törzstényezők, legnagyobb közös osztó**
- **Függvényábrázolás**
- **Kombinatorika, számolás nagy számokkal**
- **Rendezési algoritmusok**
- **Keverés, véletlen**
- **Grafika, SHAPE-ek**

Előzményként említhetjük a BJMT–KFKI közös kiadásában a BASIC Példatár II. kötetét; a Kőhegyi János és munkatársai szerkesztette „Programozási forgácsok”-at a Számítástechnika folyóiratban 1984 körül; Kovács Mihály és Tarcsay Géza írásait a Technika újságban 1983–84. években; és legújabbban Simonovits Miklós: Számítástechnika c. tankönyvét. A folyóiratok könyvtárakban elérhetők, ezért a programok megismétlése helyett csak hivatkozni fogunk rájuk.

A színlányomással jelölt feladatok megoldásai beküldhetők. Ebből egyrészt az anyagok visszhangjára szeretnénk következtetni, másrészt sok kérdésre magunk sem ismerjük az egzakt feleletet. A helyes (és frappáns) válaszok beküldői között apróságokat (floppy, kazetta, BITLET-ek stb.) sorsolunk ki.

PRÍMEK, OSZTHATÓSÁG, LNKO

1. feladat: Írjuk ki 1 és N között a prímszámokat!
a. megoldás:

```
4 SCNCLR
5 INPUT "EGYTÖL MEDDIG IRJAM KI A PRIMEKET":N
20 DIM A(N)
100 FOR I=2 TO SQR(N)
110 FOR J=1 TO K
120 IF INT(I/A(J))=I/A(J) THEN J=K+3
130 NEXT J
140 IF J<K+2 THEN K=K+1:A(K)=I:PRINT I
150 NEXT I
170 PRINT:PRINT "EZ";100*K/N;"SZÁZALEK!"
```

Tipikus rekurzió: a K-adik prímhez (A(K)) az előzőkön keresztül vezet az út. Ezért kell az elsőt (A(1))=2 a 80. sorban) külön kezelni. Figyeljük meg a 120. és 140. sorokat: „Nincs olyan prím, amivel osztható”, és „Van olyan...” esetek szétválasztása így korrekt és gyors.

b. megoldás:

Nagyobb N értékekre időt takarítunk meg, ha a 110. sorban a ciklus-változó végértékét K és M=SQR(N) közül a kisebbiknek választjuk:

```
110 FOR J=1 TO (K+M-ABS(K-M))/2
```

avagy

```
105 K1=K:IF K1>M THEN K1=M
110 FOR J=1 TO K1
```

c. megoldás:

Eratoszthenesz szitáját használjuk:

```
4 SCNCLR
5 INPUT "EGYTÖL MEDDIG IRJAM KI A PRIMEKET":N
20 DIM A(N)
80 L=1:K=2:PRINT 2
100 FOR I=K TO N STEP K:A(I)=1:NEXT I
120 K=K+1:IF K>N THEN 170
150 IF A(K)=1 THEN 120:ELSE PRINT K:L=L+1:GO TO 100
170 PRINT:PRINT "EZ";100*L/N;"SZÁZALEK!"
```

A rekurzió újabb szép példája. Egyetlen FOR ciklus van, a „másik” rejtett: a 70. és a 120. sorokban egy IF-es szervezés fedezhető fel. Az előzőkhöz hasonlóan itt is gyorsíthatunk, bár ez bonyolultabbnak is tűnhet:

```
4 SCNCLR
5 INPUT "EGYTÖL MEDDIG IRJAM KI A PRIMEKET":N
20 DIM A(N)
100 FOR I=2 TO SQR(N)
110 IF A(I)=0 THEN PRINT I:L=L+1:FOR K=I+1 TO N STEP I:A(K)=1:NEXT K
120 NEXT I
150 FOR I=INT(SQR(N)+1) TO N:IF A(I)=0 THEN PRINT I:L=L+1
160 NEXT I
170 PRINT:PRINT "EZ";100*L/N;"SZÁZALEK!"
```

Okvetlenül hasonlítsuk össze az eddigi négy programnak a futási idejét! N=500 esetén már jelentős különbségek tapasztalhatók.

2. feladat: Az ikerprímek (különbségük pontosan kettő) inverzben jelenjenek meg.

```
4 SCNCLR
5 INPUT "EGYTÖL MEDDIG IRJAM KI A PRIMEKET":N
20 DIM A(N+2)
30 L=1:A(1)=1:A(N+1)=1:A(N+2)=1:PRINT 2
100 FOR I=2 TO SQR(N)
110 FOR K=I+1 TO N STEP I:A(K)=1:NEXT K
120 NEXT I
150 FOR I=3 TO N STEP 2:IF A(I)=0 THEN GOSUB 200
160 NEXT I
170 PRINT:PRINT "EZ";L;"DARAB, AZAZ";100*L/N;"SZÁZALEK!"
180 PRINT "EBBÖL";1+INT(LL/2+.01);"IKERPRÍM!"
199 END
200 IF A(I-2)*A(I+2)=0 THEN PRINT "I":LL=LL+1
210 L=L+1:PRINT I;" "
290 RETURN
```

3. feladat: Írassuk ki A és B között a prímeket!

Nyilván nincs szükség általában az A előtti összes prímre, csak B-ig kell megkeresni a törzsszámokat.

```
4 SCNCLR
5 PRINT "METTOL MEDDIG IRJAM KI A PRIMEKET"
6 PRINT "SZÁMOT IRJ VESSZÓVEL ELVÁLASZTVA":INPUT A,B
10 N=B-A+1:S=SQR(B):MM=S/5:IF MM<100 THEN MM=100
20 DIM A(N),B(MM)
100 FOR I=2 TO SQR(S)
110 IF A(I)=0 THEN L=L+1:B(L)=I:FOR K=I+1 TO S STEP I:A(K)=1:NEXT K
120 NEXT I
150 FOR I=INT(SQR(S)+1) TO S:IF A(I)=0 THEN L=L+1:B(L)=I
180 NEXT I
200 FOR I=A TO B:A(I-A)=I:NEXT I
250 FOR J=1 TO L:FOR K=A TO A+B(J):IF K/B(J)=INT(K/B(J)) THEN 265
260 NEXT K
265 IF K=B(J) THEN K=K+K
270 FOR I=K TO B STEP B(J):A(I-A)=0:NEXT I
280 NEXT J
290 PRINT:PRINT TAB(8);A;" ES ";B;" KÖZÖTTI PRÍMEK:"PRINT
400 FOR I=0 TO B-A:IF A(I)=0 THEN 415
410 PRINT A(I):P=P+1
415 NEXT I
420 PRINT:PRINT "EZ ";P;" SZÁM, AZAZ "(100*M/P)/N)" %"
```

A 100–180. sorok az 1. c. megoldásból vehetők, csak most meg is jegyezzük az 1-től B-ig levő prímeket (B(L)). A feladat tulajdonképpeni megoldása a 200–280. sorokban van. A 250. sorban keressük

meg az [A, B] számintervallum legkisebb elemét, amelyik osztható a J-edik prímmel, és ettől kezdve „szitalunk”. A 265. sor tekintettel van az A/B esetre.
További jelentős gyorsítás nagy A értékek esetén, ha két sort módosítunk:

```
250 FOR J=1 TO L
260 K=B(J)*INT(A/B(J)):IF K<A THEN K=K+B(J)
```

Megtehetjük, hogy kiindulásként kírjuk a képernyőre az [A, B] számköz számait, és ezek közül eltüntetjük az összetetteket. Erre egy egyszerűbb változatot mutatunk, ahol feltételezzük, hogy B(10000)! Előző programunkhoz kell az alábbi módosításokat hozzáadni!

```
195 SCHCLR
200 FOR I=A TO B:A(I-A)=I:GOSUB 500:NEXT
240 W=1
250 FOR J=1 TO L
260 K=B(J)*INT(A/B(J)):IF K<A THEN K=K+B(J)
265 IF K=B(J) THEN K=K+K
270 FOR I=K TO B STEP B(J):A(I-A)=0:GOSUB 500:NEXT I
275 GETKEY A#
280 NEXT J
399 END
500 I1=I-A:J1=INT(I1/9):I2=2+4*(I1-J1*9)
510 IF W=1 THEN CHAR 1,I2,J1," "GO TO 590
520 CHAR 1,I2,J1,MID$(STR$(A(I1)),2,4)
590 RETURN
```

Gombnyomásra (275. sor) tűnnek el az egyes prímek többszörösei.

4. feladat: Bontsunk törzstényezőire egy tetszőleges számot!
Először vezessük vissza egy már megoldott feladatra a jelenlegit! Az utolsó listából meghagyva a 4. és 100–180. sorokat, rendelkezünk is a szóba jöhető tényezőkkel, csak ki kell válogatni a valóban megfelelőket. Bővítve néhány további sorral, készen is vagyunk:

```
4 SCHCLR
5 INPUT "MELY SZÁMOT BONTSUK FEL TE'NY." ;B
10 N=B:S=SQR(B):MM=S/5:IF MM<100 THEN MM=100
20 DIM A(S),B(S)
100 FOR I=2 TO SQR(S)
110 IF A(I)=0 THEN L=L+1:B(L)=I:FOR K=I+1 TO S STEP I:A(K)=1:NEXT K
120 NEXT I
150 FOR I=INT(SQR(S)+1) TO S:IF A(I)=0 THEN L=L+1:B(L)=I
180 NEXT I
190 K=L:L=0
195 SCHCLR
200 FOR I=1 TO K-1
210 IF INT(B/B(I)+.01)=B/B(I) THEN L=L+1:A(L)=B(I):B=INT(B/B(I)+.01):GO TO 210
220 NEXT I
230 IF B>1 THEN L=L+1:A(L)=B
250 PRINT:PRINT
300 IF L=1 THEN PRINT B:" PRIMSZÁM." :END
400 PRINT N:"=":A(1):FOR I=2 TO L:PRINT "*"A(I):NEXT I
```

A 210. sorban találhatunk osztó tényezőt, osztunk is vele, és csak a hányadost vizsgáljuk tovább. Kíratáskor (300. és 400. sorok) meg kell különböztetni, prím-e a szám, vagy vannak valódi osztói.
Megjegyzés: A Technika 1984. II. számában szerepel egy egyszerűbb változat, ami prímeresés nélkül dolgozik. Kivonatossan közöljük ezt a listát is:

```
10 SCHCLR
50 INPUT "MELY SZÁMOT BONTSUK FEL" :A
60 B=LOG(A)/LOG(2)+2:DIM V(B)
110 X=A
120 B=INT(A/2)+1
130 B=B-1:C=A/B
140 IF INT(C)<C THEN 130
150 Q=Q+1:V(Q)=C
160 IF B<1 THEN A=B:GO TO 120
170 PRINT "A TÉ'NYEZŐK: ";FOR I=1 TO Q:PRINT V(I):NEXT I
```

Módosítsuk egy kicsit:

```
10 SCHCLR
50 INPUT "MELY SZÁMOT BONTSUK FEL" :A
60 B=LOG(A)/LOG(2)+2:DIM V(B)
110 X=A
120 B=1
130 B=B+1:C=A/B
140 IF INT(C)<C THEN 130
150 Q=Q+1:V(Q)=B
160 IF C<1 THEN A=C:B=B-1:GO TO 120
170 PRINT "A TÉ'NYEZŐK: ";FOR I=1 TO Q:PRINT V(I):NEXT I
```

5. feladat: Euklideszi algoritmus segítségével adjuk meg két szám LNKO-ját! Használjuk fel, hogy A és B közös osztója az ABS(A-B)-nek is osztója.

```
10 INPUT A,B
90 IF A>B THEN C=A:A=B:B=C
100 IF B=A THEN PRINT A:END
200 B=B-A:IF B>A THEN 200 ELSE 90
```

Egy tömörebb, de talán kevésbé triviális változat:

```
10 INPUT A,B
20 C=(A+B-ABS(A-B))/2:A=ABS(A-B):B=C
30 IF A=B THEN PRINT B ELSE 20
```

Végül jelentős gyorsítást eredményez:

```
10 INPUT A,B
20 IF A>B THEN C=A:A=B:B=C
30 B=B-INT(B/A)*A:IF B=0 THEN PRINT A :ELSE 20
```

További feladatokat:

1. Általánosítsuk a 8. lista programját: tetszőleges (összerű) korlátok között is „optimálisan” járjanak el” a számok a képernyőn!

2. Vajon mi okozza (mik okozzák) az első négy program sebességei közötti különbségeket?

3. A tényezőkre bontást is három különböző programmal próbáltuk. Hasonlítsuk össze ezeket is futási idő szempontjából! Itt mi okozza az eltéréseket?

4. Írassuk ki a törzstényezőkre bontást hatványalakban!

5. Tényezőre bontással határozzuk meg két szám LNKO-ját, illetve LKKT-jét! Mi a véleményed erről, összevetve a megfelelő listákkal?

Rácz Mihály–Horváth Attila: Fizi-Komp – Novotrade, 227 o., 129 Ft
(A szerzők a közegellenállás, a rezgőmozgás és a gravitáció témaköréből oldanak meg feladatokat BASIC és Pascal nyelven. Részletesen ismertetik a Pascal programnyelv használatát a C-64-en és Spectrumon is.)

Valkó Péter–Vajda Sándor: Műszaki-tudományos feladatok megoldása személyi számítógéppel – Műszaki Könyvkiadó, 342 o., 90 Ft

(A kötet a mérnöki munkában gyakran előforduló feladatok megoldását mutatja be IBM, illetve azzal kompatibilis gépeken.)

H. H. Goldstine: A számítógép Pascaltól Neumannig – Műszaki Könyvkiadó, 368 o., 110 Ft

Herman H. Goldstine a számítástechnika, a számítógéptudomány élő klasszikusa. Vezető szerepet játszott az ENIAC (Electronic Numerical Integrator and Computer), az első elektronikus számítógép kifejlesztésében, amely elődeitől eltérően nem tartalmazott mechanikus működésű alkotóelemeket. Így ez a gép tekinthető az első, mai értelemben vett számítógépnek. Oroszlánrészt vállalt az EDVAC létrehozásában is, amely a modern számítógépek szinte valamennyi ismérvével rendelkezett. Ami pedig számunkra különösen fontos lehet: közvetlen munkatársa és jó barátja volt Neumann Jánosnak, aki a számítógépek működésének elméletét alkotta meg.

A Műszaki Könyvkiadó Neumann halálának 30. évfordulója alkalmából adta ki Goldstine kötetét, a Neumann János Számítógép-tudományi Társasággal együttműködve. Talán nem kellett volna ilyen sokáig várni a könyv magyar megjelenítésével – ami jó 15 éve került először az amerikai olvasók kezébe –, de Goldstine számítógép-történeti beszámolója ma is

nagy érdeklődésre tart számot mind a számítógépek, mind a technikatörténet iránt érdeklődők körében. A kiadásért mindenesetre elismerés illeti Kovács Győzöt, a kötet lektorát, a Neumann János Számítógép-tudományi Társaság elnökét.

A könyv rengeteg hasznos információt közöl olyan kitűnő stílusban, hogy szinte lehetetlen letenni. Mint a szerző az utolsó fejezetben említi, a számítógép-tudomány fejlődését Pascal születésétől, 1623-tól Neumann haláláig – 1957-ig – tekintette át. Ha mindehhez még azt is hozzászámítjuk, hogy műve elején a Pascal munkásságát megelőző eredményeket is számba veszi, akkor nyilván felvetődik a kérdés: hogy fér el mindez alig több mint 300 oldalon?

Nos, Goldstine-nak úgy sikerült mondanivalóját a terjedelmi határok közé sűrítenie, hogy az olvasó közben sohasem érzi azt, hogy egy agyon-tömörített, csak a bennfentesek számára érthető szakmunkával kell megbirkóznia.

A könyvben teljesen természetes módon váltogatják egymást az egyes gépek működési módját bemutató szakmai szintű leírások, a matematikai kifejezések, képletek és a gépek alkotóit jellemző rövid anekdoták. Mindez egyáltalán nem zavaró, mert egységes egészévé ötvözi a szerző stílusát. Összefüggő történetet, szinte regényt olvashatunk attól kezdve, hogy Babbage ötlete alapján – aki a mechanikus számolási műveleteket kívánta gépesíteni az akkori csúcstechnológiát képviselő gőzgépek segítségével – megszületett az első differenciagép, egészen a modern digitális, bináris számokat használó gépek megalkotásáig.

A munka három fő részre tagolódik. Az első a II. világháború előtti tudományos eredményekkel foglalkozik, a második a háború idején végzett fejlesztési munkákkal, a harmadik pedig a háború befejeződése és az 1957 közötti időszak eseményeivel. Mindhárom korszak nagyjából azonos terjedelmet kap a könyvben – ebből adódik, hogy az 1942 és az 1946 közötti évekkel foglalkozik a legrészletesebben. Ennek oka nyilvánvaló:

a hadiiparnak hatalmas szüksége volt a fegyverek ballisztikai számításait gyorsan elvégző gépekre – ez volt a számítógépek kifejlesztésének „aranykora”.

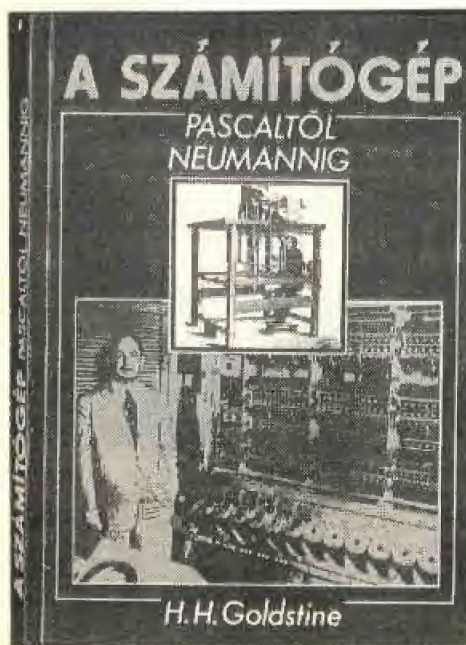
Goldstine hatalmas információs anyagot dolgozott fel. Erre utal, hogy a kötet minden oldalán három-négy lábjegyzet olvasható, amelyek vagy könyvekre, cikkekre hivatkoznak, vagy – hiszen a több évtizedes emlékek nem feltétlenül megbízhatóak – saját, kiterjedt levelezésére. Beszámolója is akkor válik igazán átfűtötté, amikor már nem az előzményekről, a múltról beszél, hanem arról az időszakról, amelyben már ő maga és barátja, Neumann is részese a számítógéptudomány fejlődésének. E fejezetekben akár önhittnek is hihetnénk a szerzőt, hiszen szinte minden második oldalon leírja a saját nevét – de nem tehet mást, elvégre tevékeny szerepet játszott az eseményekben, és amikor felsorolja, hogy kik tevékenykedtek egy-egy feladat megoldásán, nem tagadhatja le saját részvételét.

Kifogásaink csak a kötet szerkezetét illetően lehetnek – és ezek is inkább kötekedésnek tekinthetők.

– Goldstine lendületes beszámolójában sokszor felborul az időrend. Egy-egy gép vagy részegység fejlesztését ismertetve időnként túlságosan előre-szalad, majd nem győz visszatérni a kiindulási időponthoz. Így, ha nem figyelünk eléggé a dátumokra, nem tudjuk meg, hogy mi volt előbb és mi később, vagyis hogy mi minek az eredménye.

– Máskor viszont nem követi azt a szerkesztési elvet sem, hogy egy-egy részterületet az elejétől a végéig bemutatna. Így számtalan bekezdés végén olvashatjuk, hogy „Erről a későbbiekben részletesen beszámolunk.” Így az olvasó nem győz oda-vissza lapozni.

– Goldstine a 118. oldalon Atanasoff naivitásával kapcsolatban említi, hogy egyik munkájában hosszasan értekezett a számok egyik számrendszerből a másikba való átváltásáról, és nem ismerte fel, hogy ez mennyire triviális. Nos, Goldstine is beleesik ebbe a hibába: matematikai fejtegetései korántsem azonos színvonalúak. Hol tel-

jesen elemi dolgokat elemez hosszasán, hol pedig bonyolult tételeket tekint magától értetődőeknek. Még néhány szó a kötet három függelékéről.

Az elsőt maga Goldstine illesztette művéhez, bemutatva az európai országok számítástechnikájának fejlődését.

A második Kovács Győző, a lektor munkája, ez a magyar számítógéptudomány és -gyártás eredményeit ismerteti a hatvanas évek közepéig. Ami a legszembeötlőbb, az az, hogy már a számítógéptudomány kezdeti korszakában is tízéves hátrányban voltunk a fejlett országokhoz képest – és ez a hátrány fokozatosan nőtt.

A legfurcsább a harmadik függelék. Ez Nicolas Vonneumann-nak, Neumann János fiának kiigazítását tartalmazza. A hibák, amiket Goldstine beszámolójában javított, nem érdemiak. Úgy tűnik, hogy Nicolas apja erkölcsi és világnézetét igyekszik rózsaszínűre festeni. Neumann századunk egyik legnagyobb tudósa volt – nem hisszük azonban, hogy szüksége lenne a szentté avatásra.

Tallér József

Kritikus szemmel

Egy vagyok a magyarországi spectrumosok táborából. Közülük is egy a megszállottak közül, aki megpróbál a gép lelkehez közel férkőzni; ez alatt a gépi kódú programozás rejtelmének megismerését értem. Eppen ezért vettem örömmel észre **Meggyesházi János-Pintér Tibor: ZX SPECTRUM haladóknak, Felhasználási segédlet** c. könyvét.

A könyv elejével meg vagyok elégedve: a rendszerváltozók leírása, az assemblerek használati utasítása hasznos dolog. Utána jönne az érdemi rész: gépi kódú rutinyűjtemény.

Első gépi kódú program: PRG(2). átsorszámozás. A 007A sorában pedig a hivatkozás: JP NZ,9312. Keresem a 9312-es címkét, sort, címet, sehol sincs. A programról annyit írnak, hogy ott van a 118. oldalon. Lapozunk tovább... PRG(6). Programtömörítés 00B4 címen JP Z,91FB. A helyzet ugyanaz, ne is keress hivatkozást, hogy hol van, mi az a 91FB cím. Ugorjunk a PRG(9). Tárinformációk kiírása c. részre. Egy kis figyelemmel felderíthetünk egy durva hibát: a veremműveletek nincsenek egyensúlyban: 2 db PUSH után 3 db POP jön. Ettől független begépeltem a programot. Nem szállt el, mint ahogy vártam, de nem is működött. Folytathatnám az elvi hibás programok felsorolását, az ismeretlen vagy nem létező címkére ugró utasítást végrehajtó programokat.

Ne is vizsgáljuk tovább a programok megvalósítását! Nézzük, milyen programokat ajánlanak, írnak le a szerzők! Különböző képernyő scrolllok: LORES, HIREs, jobbra, balra, le, fel. Erről csak annyit, hogy jobban jár az ember fia,

Tisztelt Szerkesztő!

A BIT-LET-ről jut eszembe: kellene csinálni egy „mérleget”. Pl.: így nézne ki:

A BIT-LET mérlege

Jó tulajdonság

Olcsó

Tartalmas

Nem ír durr-durr játékról

Van ingyenes hirdetési rovat

Átfogó: a hírektől a szoftver

műtűrökig mindenről szól

Gépnyerő

stb.

Rossz tulajdonság

Mellékletként tengődik

Kevés a spectrumanyag

Ritkán jelenik meg

Megjelenés utáni napon már

nem lehet kapni

Nincs benne játékprogram*

Nincs játékprogramteszt

(egyszer volt: max. 90 perc:

Menekülés, Ki jut az erdőbe?)

stb.

*** Ezt az olvasók írták, keményen el lettek utasítva. Mondjuk egyetérttek vele, de az alapelv...**

Most egy kér(d)és: mondjuk írtam egy játékot, és színvonala elérte az ismerősök nemcsak udvariasságból mondott elismerését. Nem kell a MASTERTRONIC, elég lesz a NOVOTRADE is mecénásnak. Hol találom ő(ke)t? Ha ezt, vagy más ilyesmi „szoftver” címét tudja, kérem írja meg! Telefonszám nem jó, mert nincs telefonom (akkor ők hívnak majd fel engem – ez csak vicc volt). És hogy történik egy ilyen vásárlás? Kölcsönös szimpátia esetén? (Novotrade-nak tetszik a program, nekem a Novotrade ajánlata?) A játékról csak annyit, hogy nincs még kész, ír a borderre és zenél (KRAFTWERK). Még egy kérdés: ha odaadom (elfogadják) a Novotrade-nak tegnapelőtt, holnapután a boltban látom?

Zalka Ernő

(MCB) 9022 Győr, Árpád út 51/A II. 14.

Ui.: Tényleg, megvan még a C 16-ja?

Válaszaink sorban visszafelé:

1. A C 16-ot lecseréltem egy Plusz/4-re.

2. Az „alku” valahogy úgy megy, ahogy ön leírja. Azt azonban ne remélje, hogy egy megvásárolt szoftver máról holnapra az üzletbe kerül.

3. A cégeket, amelyek szoftvert vásárolnak egyszerűen föl lehet keresni (utcaról be kell menni) és fölajánlani az árut.

Ime kapásból 1-2 cím:

Novotrade-Deltasoft – Bp. XIII., Kresz Géza u.

Novotrade-Caesarsoft – Bp. III., Szentendrei út

Newline vállalkozás – Vecsés, Diófa u. 15.

ÁPISZ (Áruforgalmi Osztály) – Bp. VII., Wesselényi u.

4. Ami a kis táblázatot illeti jól szórakoztunk rajta. A játékprogramokkal kapcsolatos megjegyzésén elgondolkodtunk. Az az igazság, hogy kellemes, nem túl nagy méretű, s lehetőleg nem piff-puff játékot szívesen közölnénk, ha kapnánk. (Lásd Életjáték) A játékprogram fent nem nálunk jelent meg hanem a Commadore újságban! Üdvözléssel: A szerkesztő

ha ezeket a rutinokat Rucz Lajos: Rutinról rutinra (avagy bepillantás a Sinclair Spectrum gépi kódú programozásába) c. könyvéből nézi meg. (Esküszünk, hogy nem szándékos, hogy plágiumon ért szerzőnkől ugyanabba a lapszámba dicsérő sorok is bekerültek.) Bár az említett könyv csaknem kétszer annyiba kerül, de a programokhoz magyarázat van, és a programok futásképesek. Úgy látszik,

fele pénzért csak az ötletet kaphatjuk meg, hogy tökéletesen megvalósítva legyen leírva, ahhoz, úgy látszik, fizetni kell. És végső soron fizetni kell annak is, aki megvette a ZX Spectrum haladóknak c. könyvet, és csaknem semmire nem tudja használni. Úgy is mondhatnánk, hogy nem azt kapja az ember a pénzéért, amit várt.

Mező Gyula

1117 Bp., Irinyi J. u. 42/1806

PLUS/4 NYERŐ

A 3. FELADAT MEGOLDÁSA

1. feladat: Lehetséges, bármilyen páratlan számú induló esetén elérhető, hogy mindenkinek ugyanannyi győzelme és vesztesége van. Az állítást a teljes indukció módszerével bizonyíthatjuk legegyszerűbben:

3 versenyzőre az állítás nyilván igaz. Legyen n páratlan szám, s tegyük fel, hogy n versenyző esetére már tudjuk, hogy igaz az állítás, azaz megadhatók olyan páronkénti eredmények, hogy mindenkinek ugyanannyi győzelme és veresége van. Ekkor nyilván

mindenkinek $\frac{n-1}{2}$ győzelme, és ugyan-

annyi veresége van. Be szeretnénk látni, hogy $n+2$ versenyző esetén is elérhető, hogy mindenkinek ugyanannyi győzelme és veresége legyen. Válasszunk ki 2 versenyzőt (Első Elemért és Második Mártont), s a páronkénti eredményeket a következőképpen határozzuk meg: a többi versenyző között a feltételezésünk miatt meg lehet olyan eredményeket határozni, hogy egymás között mindenkinek $\frac{n-1}{2}$ győzelme és veresége legyen. Válasz-

szunk ki közülük $\frac{n+1}{2}$ versenyzőt, s mondjuk azt, hogy ezek megverték Elsőt, de kikaptak Másodiktól, a többiek viszont Másodikat verték meg, s Elsőtől kaptak ki. Ezután, ha rögzítjük, hogy Első Elemér megverte Második Mártont, könnyű kiszámolni, hogy valóban mindenkinek pontosan $\frac{n+1}{2}$ veresége, s ugyanannyi győzelme van. Ezzel állításunkat beláttuk. (3-ra igaz, s a módszer mutatja, hogy akkor 5-re is, de akkor 7-re is, s így tovább, 99-re is, s í. t.)

2. feladat: A kiírásba – immár hagyományosan – kisebb hiba csúszott, a szöveg második felében a 99 helyett 100 szerepel. Mivel a 2. állítás akárhány versenyzőre igaz, ez nem zavarhatta túlságosan a megoldókat, természetesen elfogadjuk azt is, ha valaki 99-re, s azt is, ha 100-ra bizonyította. (Tervezzük, hogy ezentúl esetleg minden feladat 2 feladattal fog állni:

1) Keressék meg a feladat szövegében a hibát, s javítsák ki, hogy a feladat értelmes legyen, s az állítása igaz.

2) Oldják meg a kijavított feladatot!

Visszatérve a mostani feladatra:

Állítás: akárhány (n) versenyző és akármilyen eredmények esetén lehet a versenyzőket úgy rangsorolni, hogy mindenki legyőzte a rangsorban közvetlenül utána állót.

Bizonyítás: ha néhány versenyzőt sorba tudunk rendezni a feladatnak megfelelően, ezt a részsortbarendezést hívjuk láncnak. Egy lánc hossza a benne szereplő versenyzők száma. (Ha van legalább 2 induló, akkor biztos van 2 hosszú lánc, bármely 2 versenyző tud láncot alkotni a megfelelő sorrendben.)

Válasszunk ki egy lehető leghosszabb láncot! Ha a lánc hossza n , akkor készen vagyunk. Ha rövidebb, akkor van egy versenyző, Lánconkívüli Lajos, aki nem szerepel a láncban. Lajos nyilván kikapott a lánc első versenyzőjétől, de megverte az utolsót, hisz különben a lánc valamelyik végéhez hozzá lehetne „ragasztani”, s így egy hosszabb láncot kapnánk, ami viszont ellentmond a lánc választásának. Mivel Lajos kikapott a lánc első versenyzőjétől, de megverte az utolsót, kell lenni a láncban két egymást követő versenyzőnek (tedik Imre és lpluszegyedik Imre), akik közül Lajos lediktól kikapott, de lpluszegyediket megverte. Ekkor azonban képezhetjük a következő láncot: vegyük sorra az eredeti láncból az első, második stb. versenyzőt egészen ledik Imréig, utána vegyük be Lajost, majd lpluszegyedik Imrétől folytassuk az eredeti láncot végig. Így megint egy eggyel hosszabb láncot kaptunk, ami ellentmond a lánc választásának. Így a leghosszabb láncunk csakis n elemű lehet, s ez a lánc adja a kívánt sorrendet.

Ezzel (legalábbis egy időre) a gráfelméleti jellegű feladatok végére értünk. A gráfok iránt érdeklődőknek ajánljuk Andrásfai Béla: Ismerkedés a gráfelmélettel c. könyvét.

COMPUTER-S

ATARI NYERŐ

2. FELADAT

Egy BASIC program a következő sorral kezdődik: 10 INPUT H,N. Azt szeretnénk, hogy a program az 1987-es év bármely napjáról kiírja, hogy az a hét melyik napjára esik.

H jelenti a hónap sorszáma (1–12), N a napét (1–31). A beírt adatokat nem kell ellenőrizni.

BASIC-ünkről annyit kell tudni, hogy 1 programsor akármilyen hosszú lehet, s hogy az összehasonlítások értéke –1, ha igaz és 0, ha nem igaz. A BASIC-ünk ismeri a MID \$(string, kezdet, db) függvényt.

Feladat, hogy a kívánalmaknak megfelelően fejezzük be a programot. Tehát, ha pl. az input 2, 18, akkor az output SZERDA legyen. Azonban a cél az, hogy ezt minél kevesebb BASIC utasítással (nem programsorral!) érjük el! Az értékadás is utasításnak számít! Előre eláruljuk, hogy a feladat egyetlen PRINT utasítással megoldható!